

МІЖНАРОДНА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІКИ РФ

Г. Широкий, Н. Гавриленко, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

На сьогодні політика обмеження Російською Федерацією доступу до статистичних даних у своїй економічній сфері ускладнює аналіз стану економіки цієї країни. Задля формування реальної поточної ситуації проаналізовано звіт Банку Фінляндії щодо показників економічної статистики РФ за січень–травень 2022 р.¹, що дає змогу зрозуміти економічні процеси й тенденції в російській економіці.

Висновки:

- намагання російської влади приховати статистичну інформацію щодо стану економіки вказує на те, що санкційний тиск відчутно погіршує основні економічні показники РФ;
- за результатами 5 місяців 2022 р. внаслідок глибокого падіння вартісних обсягів імпорту та високого рівня вартісних обсягів експорту РФ на цьому етапі спостерігаємо значний профіцит поточного рахунку платіжного балансу. Водночас суттєве скорочення російського імпорту завдає серйозної шкоди багатьом секторам економіки, зокрема оборонній промисловості;
- висока інфляція в РФ ослаблюватиме ефективність додаткових стимулювальних заходів, запроваджених російським урядом, та підвищуватиме ризики скорочення внутрішніх інвестицій;
- зростання номінальних доходів федерального бюджету загальмувалося в травні проти попередніх місяців 2022 р. у зв'язку з уповільненням темпів надходження нафтогазових доходів та скороченням інших доходів федерального бюджету.

Зовнішня торгівля

З урахуванням того, що Федеральна митна служба РФ не оприлюднює статистичних даних зовнішньої торгівлі РФ, Банк Фінляндії спробував показати, що саме відбувається з російським експортом та імпортом на основі обсягів торгівлі

¹ Bofit Weekly. URL: <https://www.bofit.fi/en/monitoring/weekly/> – Аналіз здійснює Інститут країн з економіками, що розвиваються, Банку Фінляндії.

певних країн світу з Росією.

Зазначено, що обсяги світового експорту до РФ (тобто російський імпорт) загалом суттєво скоротилися з часу вторгнення РФ до України. Показово те, що обсяги постачань скоротилися також з країн, які утримуються застосовувати санкції проти Росії, як-от Китай та В'єтнам (рис. 1).

У результаті падіння обсягів російського імпорту цілі сектори економіки (наприклад, виробники автомобілів і побутової техніки), що значною мірою залежні від імпортних складників, зазнають великих втрат.

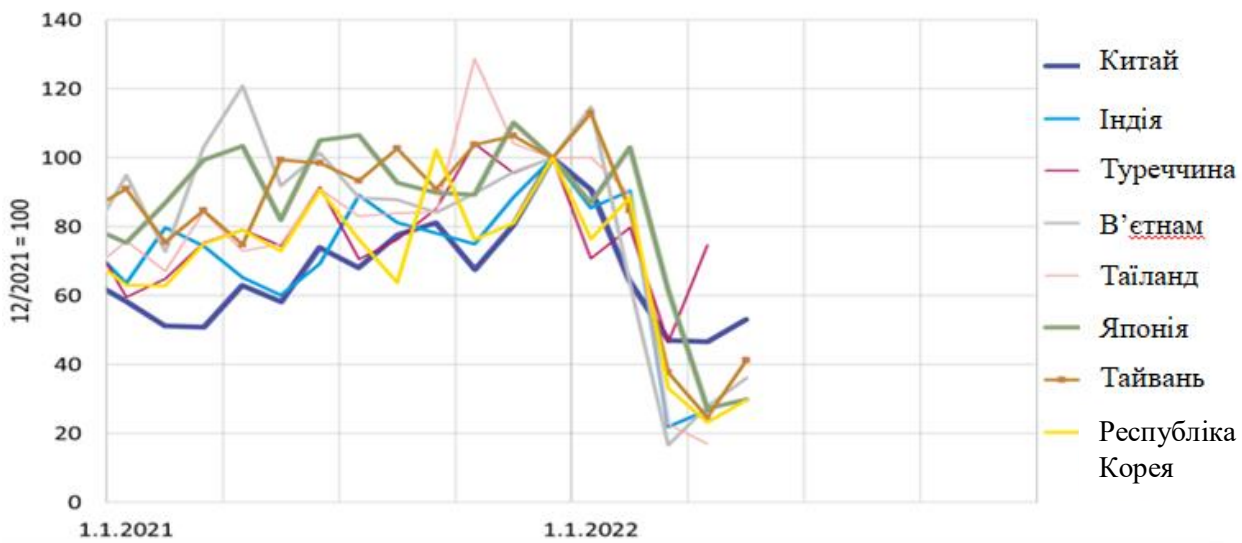

Рис. 1. Експорт певних країн до РФ

Джерело: дані національних статистичних органів країн та Банк Фінляндії.

Особливої уваги варта ситуація з імпортом в РФ такої високотехнологічної продукції, як передові напівпровідники, у світовому виробництві та постачанні яких домінують компанії зі США, Тайваню, Республіки Кореї, Японії, Нідерландів. Дефіцит цієї продукції спричинив проблеми з виробництвом в РФ – Міністерство торгівлі США повідомило про скорочення майже на 90 % світового експорту напівпровідників до РФ, унаслідок чого російські компанії залишилися без мікросхем, необхідних для виробництва різноманітної продукції, зокрема й для оборонної промисловості².

У квітні 2022 р. зафіксовано значне падіння імпорту в РФ з країн ЄС (за деякими оцінками – на 63,2 %, або до 2,8 млрд євро)³. Як свідчать відповідні національні статистичні органи, експорт з Німеччини до РФ упав на 64 % проти аналогічного

² Remarks by U.S. Secretary of Commerce Gina Raimondo at the Bureau of Industry and Security (BIS) Update Conference. URL: <https://www.commerce.gov/news/speeches/2022/06/remarks-us-secretary-commerce-gina-raimondo-bureau-industry-and-security-bis>

³ Russia – EU Trade in January – April 2022 – SeaNews. URL: <https://seanews.ru/en/2022/06/22/russia-eu-trade-in-january-april-2022/>

періоду минулого року, з Франції – на 78 %, Італії – на 48 %, Іспанії – на 74 %.

Тим часом вартісні обсяги російського експорту зростали протягом усієї весни на тлі відносно високих цін на нафту, попри досить суттєву різницю у 20–30 дол. США за барель між ціною російської суміші з нафти «Urals» і північноморської нафти марки «Brent». Як і очікували, Росія певною мірою почала переорієнтовувати свій експорт нафти з країн ЄС до країн Азії, зокрема до Китаю та Індії⁴.

Унаслідок глибокого падіння вартісних обсягів імпорту та чималого зростання вартісних обсягів експорту РФ і, відповідно, формування позитивного сальдо зовнішньої торгівлі профіцит поточного рахунку за 5 місяців 2022 р. збільшився проти аналогічного періоду попереднього року майже в 3,5 раза – до 110 млрд дол. США⁵.

Монетарна політика ЦБ РФ

10 червня рада директорів Центрального банку РФ ухвалила рішення знизити ключову ставку на 150 базисних пунктів до 9,5 %, оскільки темпи місячної інфляції стабілізувалися. На думку ЦБ РФ, таке усталення стало можливим завдяки зміцненню курсу рубля, зменшенню паніки, що вирувала з початку війни Росії проти України. Загалом відзначено зниження в РФ інфляційних очікувань.

Стосовно інфляційного розвитку зазначено, що за розрахунками ЦБ РФ інфляція в річному вимірі дещо сповільнилася – з 17,8 % у квітні до 17,1 % у травні. Наразі ЦБ РФ прогнозує середню інфляцію у 2022 р. в діапазоні 14–17 % та 5–7 % наступного року, а за прогнозом на 2024 р. інфляція має наблизитися до цільового показника ЦБ РФ, який визначено на рівні 4 %. ЦБ РФ розраховує на те, що ключова ставка у 2022 р., 2023 р. та 2024 р. в середньому коливатиметься в межах 10,8–11,4 %, 7–9 %, 6–7 % відповідно.

Водночас прогнозують можливі інфляційні ризики для російської економіки, як-от: зростання дефіциту бюджету, збільшення громадянами витрат на споживання (через недоцільність заощадження грошей); вплив зовнішніх факторів, зокрема санкцій.

Доходи та видатки федерального бюджету РФ

Банк Фінляндії наголошує на тому, що зростання номінальних доходів федерального бюджету РФ у січні–квітні 2022 р. в середньому на рівні 34 % у річному вимірі сповільнилося до 10 % у травні, що менше рівня інфляції, яка таким

⁴ Russia Ramps Up Oil Exports to Buyers in Asia Via Far East. URL: <https://www.asiafinancial.com/russia-piping-oil-to-asian-buyers-via-far-east-port>

⁵ За 12 місяців 2021 р. профіцит поточного рахунку в РФ становив 122 млрд дол. США, або 6,9 % ВВП.

чиним знижує поточну купівельну спроможність бюджетних доходів та видатків (рис. 2).

Аналітики констатують, що зростання надходжень від оподаткування нафтогазового сектора в травні впало приблизно до 40 % проти аналогічного періоду минулого року після різкого зростання протягом попередніх місяців. У січні–травні цього року зафіксовано також скорочення інших доходів федерального бюджету на 2 % проти того самого періоду 2021 р.

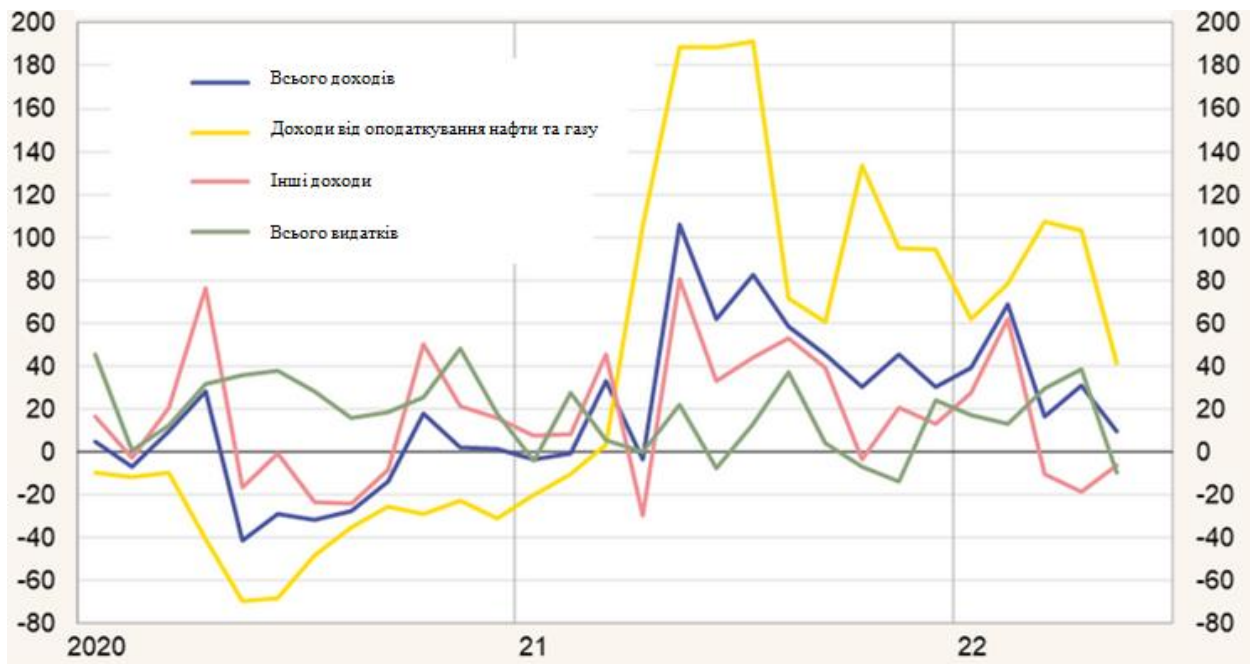

Рис. 2. Номінальні доходи та видатки федерального бюджету РФ, річна зміна у %
Джерело: Міністерство фінансів РФ та Банк Фінляндії.

Номінальні видатки федерального бюджету РФ протягом січня–травня 2022 р. збільшилися майже на 20 % проти показника за аналогічний період 2021 р., хоча відзначено травневе скорочення бюджетних видатків, яке, імовірно, буде тимчасовим, оскільки цього року передбачено додаткові бюджетні витрати. З урахуванням обсягу надходжень та видатків сукупний профіцит бюджету за останні 12 місяців у травні дещо перевищив 1 % ВВП.

Проаналізувавши заяви й пресрелізи російського уряду та міністерства фінансів, Банк Фінляндії зробив висновок, що загальні додаткові видатки бюджету мають становити кілька відсотків ВВП і передбачають:

- коригування пенсій з урахуванням інфляції;
- збільшення соціальної підтримки сімей з дітьми;
- асигнування в різні сектори економіки та інфраструктуру.

Окрім того, повідомлено про додаткові урядові заходи з рекапіталізації кількох банків і компаній коштом Фонду національного добробуту, підвищення граничного обсягу кредитних гарантій державної корпорації розвитку ВЕБ та перенесення термінів сплати деяких податків, зборів та соціальних внесків.